

ЛУН ФЕН

аспірант

Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна

АНАЛІЗ РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У СТУДЕНТІВ КИТАЙСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

У статті розглянуто актуальну проблему формування політичної культури студентів китайських університетів. Визначено, що китайські вчені під політичною культурою розуміють: комплексний феномен, що існує в певних соціальних і матеріальних умовах та включає конкретні політичні норми, відношення, традиції, ідеали, доктрини тощо; узагальнену політичну психологію, що включає політичні уявлення, емоції, традиції, політичні цінності й оцінки; окремий аспект психології в політичній системі, загальне вираження політичної свідомості й поведінки народу, будь-якого суб'єкта права для задоволення законного економічного й політичного інтересу в умовах існуючих політичної системи та традицій тощо. Представлено основні показники політичної культури китайського суспільства. Доведено, що китайські студенти беруть активну участь у політичному житті країни. Наголошено, що провідну роль у формуванні їх політичної культури відіграє Китайський союз комуністичної молоді. Зазначено, що, за висновками китайських дослідників, одним із ефективних способів формування політичної культури студентів в університетах КНР є залучення майбутніх фахівців до роботи органів студентського самоврядування.

Ключові слова: політична культура, студент, китайський університет, політична глобалізація, студентське самоврядування.

Суттєве загострення політичної ситуації в світі зумовлює необхідність пошуку ефективних шляхів вирішення існуючих на міжнародній арені принципів суперечностей. Одним із таких шляхів, що реалізується в педагогічній площині, є забезпечення цілеспрямованого формування політичної культури молоді з різних країн. Причому необхідність розбудови політичного діалогу між державами зумовлює доцільність вивчення й узагальнення накопичених педагогами цінних теоретичних і практичних доробок з окресленої проблеми, їх поширення та творче застосування в інших країнах з урахуванням місцевих реалій.

Зауважимо, що сьогодні спостерігається інтенсивне поглиблення співробітництва між українськими та китайськими фахівцями в галузі економіки, культури, політики, науки, освіти та в інших професійних царинах. У зв'язку з цим актуалізується потреба в активізації процесу взаємозбагачення виховної практики університетів КНР та України педагогічними напрацюваннями з питань формування політичної культури студентів.

Як встановлено, за останні роки вчені проводили певні наукові розвідки в окресленому напрямі. Так, було визначено теоретико-методологічні й методичні засади процесу виховання політичної культури молоді (В. Андрущенко, Л. Пай, Чжао Чженфен та ін.); розкрито особливості фо-

рмування цієї культури у студентів вищих навчальних закладів (Ван Панцзо, Н. Дембицька, Лі Чуаньчжу та ін.); охарактеризовано методи та форми організації цього процесу у вищій школі (І. Сахневич, Чжан Ююем, Ши Сяочун та ін.). Однак учені не аналізували стан розробленості проблеми формування політичної культури у студентів китайських університетів, хоча існує нагальна необхідність у цьому. Зокрема, доробки китайських педагогів можна творчо застосовувати в процесі виховання студентів українських вишів.

Мета статті – проаналізувати стан розробленості проблеми формування політичної культури у студентів китайських університетів.

Характеризуючи сучасну модель політичної культури, що склалася в КНР, варто зазначити, що вона сформувалася на підґрунті стародавніх соціально-політичних ідеалів і традицій, які відпрацьовувалися протягом тисячоліть під значним впливом старокитайських філософсько-релігійних течій (конфуціанство, легізм, даосизм, буддизм тощо). Як наслідок, із давніх часів і дотепер найважливішими показниками політичної культури китайського суспільства є: підтримання порядку та стабільності в суспільстві, сприяння його інтенсивному розвитку; вертикальна ієрархічна залежність і горизонтальний взаємозв'язок соціальних структур; дбайливе збереження національних соціально-політичних традицій і творче використання досвіду минулого [2; 4; 6].

Так, Хонг Чжаохуэй зазначає, що на різних етапах історії розвитку китайського суспільства незмінною характеристикою його політичної культури було гармонійне поєднання елементів конфуціанства, маоїстсько-комуністичної ідеології та “культури капіталу та влади” [10]. За висновками Чжао Мена, підґрунтя політичної культури КНР становлять положення “катаїзованого марксизму”, що інтегрують у собі основні ідеї Мао Цзедунна, теорію Ден Сяопіна, концепцію Цзян Цземіна про “потрійне представництво”, що вимагає забезпечення постійного руху суспільства вперед згідно з актуальними потребами часу, постійного збереження передового характеру діяльності партії та постійного здійснення правління в інтересах народу, а також наукову стратегію Ху Цзиньтао про політичний розвиток держави [7].

В інших наукових джерелах зазначено, що сучасна китайська політична культура має такі особливості: 1) вона є різновидом переважно авторитарної, партисипаторної моделі культури, що існує більше півстоліття в умовах державної системи, в якій провідне місце належить Комуністичній партії; 2) ціннісно-орієнтовне ядро політичної культури китайського суспільства становить симбіоз ідей, з одного боку, видатних стародавніх китайських мислителів, а з іншого – відомих у Китаї послідовників марксистської ідеології (Мао Цзедун, Ден Сяопін та ін.); 3) у КНР політична культура має переважно офіційну (офіційно-масову) форму, проте існує й опозиційна (ліберальна) її форма; 4) важливу роль у політичному житті китайського суспільства відіграють цінності, установки, потреби різних кланів; 5) сус-

пільна поведінка різних політичних діячів, сприйняття авторитарної влади населенням здійснюються з позиції конфуціанського менталітету “родина – держава”; 6) у китайському суспільстві спостерігається зростання ролі національно-етнічних цінностей, що знаходить своє відображення в змісті політичної культури; 7) у Китаї існують принципові відмінності в змісті політичної культури мешканців міста та села; 8) у країні спостерігається пріоритет групової справедливості над принципами індивідуальної свободи; 9) загалом китайське суспільство характеризується достатньо високим рівнем злагоди між його членами стосовно основних політичних та інших видів фундаментальних цінностей; 10) більшість громадян КНР традиційно орієнтовані на “партію влади” як представника їх інтересів; 11) зовнішній курс політики Китаю передбачає, з одного боку, уникнення прямих сутичок і конфронтації з різними суб’єктами міжнародної політики, а з іншого – наполегливе й послідовне відстоювання своїх національних інтересів [2; 8; 9].

Варто зауважити, що уряд Китаю значною мірою погоджується з важливістю поглиблення процесу економічної глобалізації, намагаючись використувувати її переваги для вирішення насущних державних економічних та фінансових завдань. На відміну від економічної галузі, доцільність поширення в КНР тенденцій політичної глобалізації категорично заперечують, що пояснюють усвідомленням представниками влади загрози втручання Заходу у внутрішньодержавні справи, наприклад, з питань незалежності Тибету й Тайваню, прав людини, реформування існуючої політичної системи, в основу якої покладено тезу про політичне керівництво Комуністичної партії Китаю.

Як встановлено в дослідженні, більшість китайських політологів навіть в умовах глобалізації суспільства дотримуються поглядів про існування різних моделей політичного розвитку країн, що унеможлиблює виокремлення серед них певної моделі, яка могла б набути статус універсальної для політичного розвитку різних країн. У зв’язку з цим теорію політичної глобалізації сприймають у Китаї як політику “нео-інтервенціоналізму” (Цзян Цемін) [7]. Як наслідок, КНР активно відстоює своє право на проведення і всередині країни, і на міжнародній арені власної виваженої політики, що створює сприятливі передумови для реалізації національних інтересів народу Китаю.

У дослідженні визначено, що на розвиток політичної культури в КНР значною мірою впливає існування унікальної китайської системи відносин “гуаньсі”, яка пронизує всі сфери суспільно-економічного й політичного життя китайського суспільства. В основу функціонування цієї системи покладено ідеї про лояльність кланових зв’язків, про кланову спадкоємність і клієнтелізм. З одного боку, існування “гуаньсі” нерідко провокує чиновників до зловживання своєю владою, здійснення корупційних дій. З іншого боку, ця кланова система дає змогу відносно безболісно змінювати керівництво на різних рівнях державної влади, забезпечувати послідовність у прийнятті політичних рішень, зберігати владні позиції певних кланів і гаранту-

вати “недоторканість” для конкретних посадових осіб, ураховуючи їх вагомий внесок у минулому на благо китайського народу. У цьому розумінні гуаньсі сприяє реалізації на практиці конфуціанського правила “золотої середини”, що зберігає сьогодні свою значущість у політичному житті Китаю та виражається в збереженні певних соціально-політичних ритуалів і норм політичної поведінки та, за необхідністю, в їх поступовій трансформації. У зв’язку з цим стратегічним курсом подальшого розвитку держави визнано забезпечення стабільності в суспільстві, а реалізація цього курсу вимагає авторитарного управління, що включає елементи демократії.

У контексті порушеної проблеми доцільно також з’ясувати, як трактують китайські вчені саме поняття “політична культура”. Як встановлено, під цим поняттям вони розуміють: комплексний феномен, що існує в певних громадських і матеріальних умовах та включає конкретні політичні норми, політичний режим і систему, створені націями, державою, класами та угрупованнями, а також політичні доктрини, політичні відношення, емоції, звички, ідеали тощо (Гон Пісян, Лі Ішен, Чжен Цзінгао, Чжу Жияо та ін.); узагальнену політичну психологію, що включає політичні уявлення, емоції, звички, цінності й оцінки (Ге Цзюань, Лю Цзехуа, Ци Хен та ін.); окремий аспект психології в політичній системі, загальне вираження політичної свідомості й поведінки народу, будь-якого суб’єкта права для отримання економічного й політичного законного інтересу в умовах політичної системи та традицій (Сунь Сіке, Чжао Цзюй) [3].

Як відомо, чільне місце серед інших верств китайського населення займає студентство. Китайські студенти беруть активну участь у політичному житті країни. При цьому провідну роль у формуванні їх політичної культури виконує Китайський союз комуністичної молоді (КСКМ) – головна молодіжна організація в країні, що діє при Комуністичній партії Китаю (КПК). Цей союз об’єднує близько 70 млн членів. Безумовно, і державна молодіжна політика в КНР загалом, і діяльність КСКМ повністю відповідають рішенням КПК.

Уточнимо, що в країні функціонують також альтернативні молодіжні організації Китаю, які об’єднані у Всекитайську федерацію молоді. Крім КСКМ, до її складу входять багато інших молодіжних об’єднань: Всекитайська федерація студентів, Всекитайська християнська асоціація молодих людей, Всекитайська асоціація молоді доброї волі тощо. Очевидно, що китайські студенти можуть бути членами різних молодіжних організацій, проте найбільш популярною серед них є КСКМ.

Ефективним способом формування політичної культури студентської молоді в КНР є її залучення до роботи органів студентського самоуправління, які беруть активну участь в організації навчально-виховного процесу у виші, надають допомогу студентам у вирішенні різного плану проблем, займаються організацією відпочинку та студентського туризму. Студентські комітети організують також суспільно корисну діяльність студентів (прибирання міста, волонтерський рух тощо), проводять мітинги, націо-

нальні свята, професійні конкурси, роботу клубів за інтересами тощо. Однак зазначимо, що в Китаї, на відміну від західноєвропейських країн, органи студентського самоуправління всі важливі рішення можуть приймати тільки разом із представниками адміністрації ВНЗ та органів партійного управління [1; 10].

Висновки. Отже, можна підсумувати, що формування політичної культури китайських студентів відбувається під керівництвом викладачів та представників адміністрації вишу, партійних і комсомольських комітетів, профсоюзних та інших організацій. Метою формування цієї культури є виховання політично обізнаного й активного громадянина, який поділяє сталі соціально-політичні цінності китайського народу та докладає інтенсивних зусиль для покращення його благополуччя. У подальшому плануємо дослідити стан розробленості проблеми формування політичної культури українських студентів та здійснити порівняльний аналіз педагогічних доробок з цієї проблеми китайських та українських освітян.

Список використаної літератури

1. Бай Мэй. Студенческое самоуправление как фактор демократизации в образовательном пространстве Китая / Бай Мэй // Актуальные проблемы современности : матер. 3-й междунар. научно-практ. конф. "Альтернативный мир". – Благовещенск : Изд-во БГПУ, 2007. – Вып. 2. – С. 3–7.
2. Баранов Н. Политическая культура Японии, Китая и Индии [Электронный ресурс] / Н. Баранов. – Режим доступа: <http://nicbar.ru/politology/study/kurs-politicheskaya-kultura/128-lektsiya-6-politicheskaya-kultura-yaponii-kitaya-i-indii>.
3. Ван Бэйбэй. Состояние исследований политической культуры в Китае / Ван Бэйбэй // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Политология. – 2015. – № 3. – С. 138–141.
4. Восток/Запад: Региональные подсистемы и региональные проблемы международных отношений : учеб. пособ. / под ред. А. Д. Воскресенского. – Москва : МГИМО : РОССПЭН, 2002. – 528 с.
5. Ровдо В. Сравнительная политология : учеб. пособ. : в 3 ч. / В. Ровдо. – Вильнюс : ЕГУ ; Москва : Вариант, 2008. – Ч. 2. – 372 с.
6. Сравнительная политика. Основные политические системы современного мира / под общ. ред. В. С. Бакирова, Н. И. Сазонова. – Харьков : ХНУ им. В. Н. Каразина, 2005. – 592 с.
7. Чжао Мэн. Проблемы и перспективы развития политической науки в КНР в контексте общественно-политических преобразований : автореф. дис. ... канд. наук : 23.00.01 [Электронный ресурс] / Чжао Мэн. – Москва, 2012. – Режим доступа: <http://dlib.rsl.ru/loader/view/01005042805?get=pdf>.
8. 人民网 全球化與中國政治文化 傅菊輝 李勇軍 《大地》 (2001年第二十二期).
9. 参见洪朝辉, 中国权力资本文化的形成与特征, 《当代中国研究》, 2009年春季号, 页4–34.
10. 人與社會的建構: 全球化議題的十六堂課 / 盛盛仙 獨立作家(秀威資訊). – 2014.

Стаття надійшла до редакції 01.02.2017.

Лун Фен. Анализ разработанности проблемы формирования политической культуры у студентов китайских университетов

В статье рассмотрена актуальная проблема формирования политической культуры студентов китайских университетов. Определено, что китайские ученые под политической культурой понимают: комплексный феномен, существующий в определенных социальных, материальных условиях и включающий конкретные политические

нормы, отношения, традиции, политические доктрины и т.д.; обобщенную политическую психологию, включающую политические представления, эмоции, традиции, политические оценки и ценности; отдельный аспект психологии в политической системе, общее выражение политического сознания и поведения народа, любого объекта права для удовлетворения законного экономического и политического интереса в условиях существующих политической системы и традиций. Представлены основные показатели политической культуры китайского общества. Доказано, что китайские студенты принимают активное участие в политической жизни страны. Подчеркнуто, что ведущую роль в формировании их политической культуры играет Китайский союз коммунистической молодежи. Указано, что, согласно выводам китайских исследователей, одним из эффективных способов формирования политической культуры студентов в университетах КНР является приобщение будущих специалистов к работе органов студенческого самоуправления.

Ключевые слова: политическая культура, студент, китайский университет, политическая глобализация, студенческое самоуправление.

Long Feng. The Analyses of the Problem of Formation Political Culture Students' in Chinese Universities

The article is devoted to the issue of formation political culture students' in Chinese Universities. It was determined that Chinese scientists under the political culture understand: the complex phenomenon that exists in certain social and material conditions and includes specific political norms, attitudes, traditions, values, ideals, doctrines, and so on; generalized the political psychology, including political ideas, emotions, traditions, values and political assessment; some aspects of psychology in the political system, the general expression of political conscience and behavior of the people, any entity to meet legitimate emotional and political interests within the existing political systems and traditions, etc.

The publication determined that the important indicators of political culture are: the maintenance of order and stability in society, the apprehension of its intensive development; vertical and hierarchical relationship of horizontal dependence and social structures; harmonious combination of the main statements of ancient Chinese treatises, the Communist ideology (the culture capital and power); relatively high value of Chinese society members' cohesion, that selected until the election of the state policy.

As it was installed, dislike of economic expedience field distribution in China political globalization trends categorically denied, because the knowledge workers of government threats to Western intervention in the internal affairs of the state. The article defines that Chinese students are actively involved in political life. The leading role in shaping their political culture takes the Chinese Communist Youth Union. According to the conclusions of the Chinese researchers one of the effective ways of formation of political culture of students at universities in China is to attract future professionals to work in students' self-government.

Key words: political culture, Chinese University political globalization, student self-government.